

ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО КІНОПЕРЕКЛАДУ (НА ОСНОВІ ФІЛЬМУ «ДЖОКЕР»)

Гевало А. Ю.

*магістриня кафедри прикладної лінгвістики
Національний університет «Львівська політехніка»
вул. Степана Бандери, 12, Львів, Україна
orcid.org/0000-0002-4594-9004
andriana.hevalo.mfpl.2021@lpnu.ua*

Гриців Н. М.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри прикладної лінгвістики
Національний університет «Львівська політехніка»
вул. Степана Бандери, 12, Львів, Україна
orcid.org/0000-0001-6660-7161
nataliia.m.hrytsiv@lpnu.ua*

Ключові слова:

*аудіовізуальний переклад,
дубляж, субтитрування,
озвучення, методи перекладу.*

Дослідження зосереджено на аналізі лексико-семантичних та стилістичних трансформацій в англо-українському аудіовізуальному перекладі, зокрема американського психологічного трилера «Джoker» (2019) режисера та продюсера Тодда Філіпса, який також брав участь у написанні сценарію фільму, разом зі Скоттом Сілвером. Український переклад здійснено однією з найбільших кіностудій в Україні, що спеціалізується на постпродакшні – Postmodern Postproduction. У цій роботі подано визначення аудіовізуального перекладу і його найпоширеніші моделі – дублюванню та субтитруванню, але існує й інша модель перекладу – закадровий переклад (більш розповсюджена назва «озвучення»). Крім цього, не пропущено важливої теми для розуміння всієї складності аудіовізуального перекладу – процесу дубляжу – особливо рутини, якої дотримуються західноєвропейські команди. Виділено основні методики перекладу, а саме: дослівний (або, як його ще часто називають, буквальний) переклад, адаптація, калька, опущення, підстановка (заміна), транспозиція, компенсація, запозичення, перефразування, конверсійний переклад і переклад ідіом у застосунку до обраного матеріалу (кіносценарію фільму оригінальною мовою та його української дубльованої версії). Отримані результати підкріплюють позитивну тенденцію розвитку дубляжу українського кіноперекладу по відношенню до відтворення тексту-джерела та його адаптації до цільової аудиторії. Якщо порівнювати дубляж фільмів 2000-х років і дубляж фільмів 2020-х років, переконаємося, що сьогодні це явище удосконалилось до неймовірних висот, перекладачі використовують «живіші» слова, тобто слова, якими користуються українці у повсякденному житті. Вони додають колорити у спілкуванні та інколи звучать доволі кумедно, що є лише плюсом для самого фільму. Раніше віддавали перевагу дослівному перекладу, за якого ідіомам та іншим стилістичним фігурам, використаним в оригінальному кіносценарії, надавали неправильне розуміння, через що втрачався контекст. Сьогодні цей метод перекладу зведено до мінімуму. Завдяки цьому глядачі завзятіше відвідують кіносеанси, адже знають, що переклад не «різатиме вухо».

**THE INVESTIGATION OF LEXICAL-SEMANTIC FEATURES
IN THE ENGLISH-UKRAINIAN AUDIOVISUAL TRANSLATION
(ON THE BASIS OF THE MOVIE “JOKER”)**

Hevalo A. Yu.

*Master Student at the Department of Applied Linguistics
Lviv Polytechnic National University
Stepana Bandery str., 12, Lviv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-4594-9004
andriana.hevalo.mfpl.2021@lpnu.ua*

Hrytsiv N. M.

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Applied Linguistics
Lviv Polytechnic National University
Stepana Bandery str., 12, Lviv, Ukraine
orcid.org/0000-0001-6660-7161
nataliia.m.hrytsiv@lpnu.ua*

Key words: *dubbing, subtitling,
voice-over, methods of
translation, translator.*

The study focuses on the analysis of lexical-semantic and stylistic transformations in English-Ukrainian audiovisual translation, particularly, the American psychological thriller “Joker” (2019) directed and produced by Todd Phillips, who also participated in the writing of the film script with Scott Silver. Ukrainian translation was carried out by one of the largest film studios in Ukraine which is specialized in post-production – Postmodern Postproduction. This article presents the definition of audiovisual translation and its most common models – dubbing and subtitling, but there is another model of translation – voice-over translation. In addition, an important topic for understanding the entire complexity of audiovisual translation is not omitted – the process of dubbing – especially the routine followed by Western European dubbing teams. The main methods of translation are highlighted: word-for-word (also known as literal or direct) translation, adaptation, calque, omission, substitution (replacement), transposition, compensation, borrowing, paraphrasing, converse translation and translation of idioms, which were used in the material (original film script and its Ukrainian dubbed version). The obtained results reinforce the positive tendency of Ukrainian movie translation in relation to reproduction of the source text and its adaptation to the target audience. After comparing the dubbing of the 2000s movies and the dubbing of the 2020s movies, it is convinced that today this phenomenon has improved to an incredible height, translators use “live” words, otherwise, words used by Ukrainians in everyday life. These words make language richer and more colorful, sometimes they sound quite funny, which is only a “plus” for a movie. Previously, word-for-word translation was preferred, but the usage of it meant that idioms and other stylistic figures were given an incorrect meaning and, as a result, the context was lost. Today this method of translation is set to a minimum. As a result, viewers are more likely to go to the cinema because they know that the translation will not sound unpleasant.

Вступ. Сьогодні кінематограф є найбільш популярною галуззю культури. Проте в міру різних обставин за роки незалежності України було знято менше фільмів, ніж за місяць випускають американські кіностудії. У зв'язку з цим є шале-

ний попит на переклад іноземних фільмів для української аудиторії. Також очевидно, що успіх фільму залежить від якості перекладу, що, своєю чергою, залежить від кваліфікації та відповідальності перекладача.

Лінгвісти зацікавилися кіно в контексті його мовної та стилістичної структури. Як наслідок, існує велика кількість наукової інформації, пов'язаної з лінгвістичними особливостями скриптів фільмів, однак вона не представлена у моделях перекладу, оскільки їх створення ускладнене жанровими особливостями кожного окремого фільму. Отже, концепт сцени з фільму може бути спотворений.

Об'єктом дослідження слугує американський психологічний трилер 2019 року «Джокер» режисера і сценариста Тодда Філіпса, який написав сценарій разом зі Скоттом Сілвером.

Предмет дослідження охоплює перекладацьку типологію в англо-українському аудіовізуальному перекладі.

Матеріал дослідження – оригінальний скрипт фільму «Джокер» та його українська версія. Дубляж виконано 2019 року однією з найбільших в Україні кіностудій – Postmodern Postproduction.

Метою дослідження є аналіз лексико-семантичних та стилістичних трансформацій, що використовуються для висвітлення виразних стилістичних засобів у англо-українському аудіовізуальному перекладі.

Попередні зауваги. Якщо говорити про роботу перекладача в кіноіндустрії, можна зробити висновок, що час та лінгвістичні особливості впливають на роботу над проектом, а наявність звичайних навичок перекладу недостатньо для того, щоб здійснити професійний переклад. Увагу перекладача також слід звернути на роль діалогу в кіно, його специфіку, особливості мови головного героя. Це означає, що задля виконання фахової роботи перекладач повинен знати про всі особливості фільму, щоб пристосувати його до глядача.

Основні завдання, які повинен виконувати перекладач, подано нижче:

- 1) інформувати глядача з висловами персонажів фільму;
- 2) описувати комунікативно-прагматичний ефект;
- 3) розрахувати часові рамки у фільмі.

Перекладач – це гід для глядача, що означає, що він або вона повинні бути частиною культури, для якої здійснюється переклад. Адаптація кінодіалогу, з одного боку, полягає у передачі сенсу висловлення персонажа, а з іншого – збереженні стилю діалогу та досягненні прагматичного ефекту.

Однак слід зазначити, що робота перекладача не відіграє головну чи визначальну роль у процесі перекладу фільму. Результат перекладу залежить також від редакторів і режисерів. До того ж, навіть якщо у версії перекладача текст був професійним, то після синхронізації тексту з аудіо- та відео-

даними якість роботи може знизитися. Із цього випливає, що під час перекладацького аналізу сценарію, з погляду відповідності та еквівалентності, відповідальність лежить не тільки на плечах перекладача. Попри це, основним недоліком дубляжу вважається поганий переклад і неправильне представлення значення тексту. У результаті багато кіноманів, які переглядають фільми із субтитрами, звинувачують перекладачів у невідповідності між оригінальним текстом і версією перекладу. Хоча, по суті, вони не знають, що кінцевий продукт – це результат колективної праці усіх залучених до процесу агентів.

Теоретичний аспект кіноперекладу

1.1. Аудіовізуальний переклад

За словами професора Делі К'яро, *аудіовізуальний переклад* (AVT) – термін, що використовується для позначення передачі з однієї мови на іншу словесних компонентів, що містяться в аудіовізуальних роботах і продуктах, таких як фільми, телевізійні програми, театральні п'єси, мюзикли, опера, веб-сторінки та відеоігри. Із цих слів випливає, що аудіовізуальний продукт можна як почути (аудіо), так і побачити (візуальний) одночасно, але перш за все його мають бачити [3].

У галузі аудіовізуального перекладу найпоширенішими моделями перекладу є дублювання та субтитрування, але існує також інша модель перекладу, що називається закадровий переклад (озвучення). У книзі «Переклад сьогодні» (“Translation Today”) Хорхе Діас-Сінтас дає коротке визначення кожного терміну:

1. *Дублювання* передбачає заміну оригінального аудіо, що містить запис діалогу акторів мови перекладу (МП), який відтворює оригінальне повідомлення, при цьому гарантуючи, що звуки МП і рухи губ акторів більш-менш синхронізовані.

2. *Закадровий переклад (озвучення)* передбачає повне або мінімальне зменшення гучності оригінального аудіо, для того, щоб переклад, накладений на оригінальне аудіо, можна було легко почути. Часто перші кілька секунд можна почути оригінальне мовлення, після чого зменшують гучність і накладають переклад. Читання перекладу закінчується за кілька секунд до закінчення оригінального аудіо, дозволяючи слухачеві ще раз прослухати голос людини на екрані при нормальній гучності.

3. *Субтитрування* передбачає відображення написаного тексту, як правило, в нижній частині екрану, надаючи запис діалогу акторів та іншої лінгвістичної інформації, яка є частиною візуальної картини (букви, графіті та підписи) або саундтреку (пісні) [4].

Нині дубляж використовується не у всіх країнах. У Європі, наприклад, великі країни, такі як

Франція, Німеччина, Італія та Іспанія, надають перевагу дубляжу, але в менших країнах переважає субтитрування, як от у Греції, Нідерландах, Португалії та скандинавських країнах. Крім того, Польща, три країни Балтії та деякі члени СНД віддають перевагу закадровому перекладу.

Глядачі у великих містах, таких як Париж, Барселона і Валенсія, можуть вибирати між переглядом фільму в його дубльованій версії або з субтитрами. Що цікаво, сьогодні глядачі віддають перевагу субтитруванню. Причиною цього є те, що зараз старше покоління переймається вивченням мов. Слухаючи оригінал і вміючи розрізнити те, що ми чуємо з тим, що читаємо власною мовою, спонукає до вивчення іноземних мов, зокрема англійської. Наприклад, часто припускають, що люди, які живуть у країнах, де субтитрування є нормою (скажімо, Китай), як правило, краще володіють англійською, ніж ті, що живуть у країнах з перевагою дубляжу (як в Україні).

1.2. Процес дубляжу

У деяких західноєвропейських країнах процес дубляжу досить різний. Німеччина, Іспанія та Італія, як правило, дотримуються тих самих процедур і використовують одних і тих самих агентів (іншими словами, осіб, які займаються промоутерською та перекладацькою діяльністю), але Франція відходить від норми і є винятком, використовуючи унікальну форму текстової синхронізації, відому як *la bande rythmo*.

Отже, західноєвропейські команди дубляжу дотримуються описаної нижче рутини:

1. Телеканал або дистриб'ютор вирішує транлювати закордонний аудіовізуальний текст (переважно фільми, телесеріали, мультфільми).

2. Студія процесу дублювання надходить завдання продублювати текст на МП.

3. Студія дубляжу знаходить перекладача і організовує весь виробничий процес.

4. Перекладач робить «сирий» переклад, хоча зараз перекладачі все частіше пишуть діалоги, тим самим роблячи цю діяльність вигіднішою за рахунок пришвидшення процесу і скорочення витрат.

5. «Сирий» переклад опрацьовується діалоговим письменником для того, щоб діалоги звучали природно і синхронізували текст з губами екранних персонажів. Ці завдання також можуть виконувати різні люди.

6. Актори дубляжу читають цей синхронізований, природніший за звучанням переклад вголос, під наглядом режисера дубляжу і за допомогою звукорежисера.

7. Звукорежисер записує діалоги, і студія дубляжу відправляє фільм, в якому діалоги (а може, і пісні, або спецефекти) записані МП, клієнту [2].

1.3. Методи перекладу

1.3.1. Дослівний (буквальний) переклад (Word-for-word translation)

Професор Пітер Ньюмарк у своїй книзі “A Textbook of Translation” пише, що дослівний переклад часто позначається як інтерлінійний, де МП дублює речення МО. Зберігається порядок слів і переклад здійснюється з урахуванням буквальних понять [7].

Якщо йдеться про переклад кіносценаріїв, то очевидно, що цей метод перекладу невлучний. У текстах кіносценаріїв зустрічаємо велику кількість ідіом та інших стилістичних фігур, притаманних художньому стилю. Дослівний переклад може спричинити неправильне розуміння ідіоми, що вплине на значення тексту.

1.3.2. Адаптація (Adaptation)

За Ньюмарком, адаптація конвертує культуру МО у культуру МП [7].

Дуже важливо розуміти значення слів у тій чи іншій ситуації та контексті. Одне слово може мати багато значень, і, відповідно до контексту, перекладачеві потрібно вибрати найбільш влучний варіант.

Крім того, кожен текст має культурні елементи. Ураховуючи їх, стає очевидно, що в процесі перекладу перекладач повинен враховувати соціо-культурне тло та орієнтувати власний переклад на цільову аудиторію. Цей метод може використовуватись, коли конкретне слово однієї культури виражено зовсім по-іншому, що є звичним або відповідним іншій мовній культурі.

1.3.3. Калька (Calque)

Калька – дослівний переклад поширених словосполучень, назв організацій, фраз тощо [7].

Інколи важко збагнути, що слово є калькою, тому що воно може існувати в обох мовах.

У процесі дубляжу калька використовується не надто часто, проте й цілком уникнути її не вдається. Вона може бути непомітною для глядача і водночас звучати доволі очевидно.

1.3.4. Опущення (Omission)

Опущення – це процес вилучення слова або фрази МО при перекладі. Ця процедура може бути результатом культурних зіткнень, які існують між МО і МП. Насправді цей метод найчастіше можна зустріти у субтитруванні. Перекладач опускає слова, які не мають еквівалентів у МП, або які можуть «різати вухо». Наприклад, арабські перекладачі зазвичай опускають англійські слова табу, такі як «лайно» або щось на кшталт, просто заради поваги до арабських глядачів, які можуть не толерувати вживання цих слів через їхню культуру.

Іншою причиною можуть слугувати часові обмеження. Перекладач повинен вкластись у час репліки МО, щоб встигати за кіносценарієм. Без

цього глядач може втратити зміст сцени та повідомлення, яке хотів донести сценарист.

1.3.5. Підстановка (заміна) (Substitution (replacement))

Підстановка означає заміну слова іншим, при цьому зберігається його ідентичне значення. Вона може змінювати словоформи, частини мовлення, елементи речення, типи синтаксичних зв'язків, типи речень тощо [10]. Іншими словами, це впливає на морфологічні, лексичні та синтаксичні рівні тексту.

Цей тип перекладу є одним із найчастотніших в аудіовізуальному перекладі, оскільки часто слово з оригінального тексту не несе в собі той зміст/повідомлення чи не охоплює того ж образу, що і у МП. У мові, на яку здійснюється дубляж, можуть бути інші сталі граматичні конструкції, які є більш звичними для слухача.

1.3.6. Транспозиція (Transposition)

Транспозиція – це зміна граматики МО на граматику МП. Ньюмарк виділяє два типи: коли відбувається зміна однини на множину, і коли граматична конструкція МО не існує у МП [7].

Також доволі часто зустрічається в кіноперекладі у зв'язку з граматичними та стилістичними відмінностями між мовами.

1.3.7. Компенсація (Compensation)

Компенсація в перекладі – стандартна лексична передача, за якої ті значення тексту МО, що губляться в процесі перекладу, відображаються в тексті МП в якомусь іншому місці або деякими іншими засобами [5].

Цей метод використовується коли перекладач стикається з проблемою перекладу певної репліки або діалогу; він може зробити певні зміни, при цьому зберігаючи контекст.

1.3.8. Запозичення (Borrowing)

Запозичення – перекладач використовує те ж слово в МП. Зазвичай це відбувається, коли в МП немає еквівалентного слова. Цей метод також дозволяє перекладачеві давати чітке повідомлення вихідного тексту. Запозичене слово з МО використовується з дотриманням правил граматики та вимови МП.

В українській мові маємо багато запозичень з латини (кесар, коляда, фортуна), французької (кафе, резюме, балет), німецької (бандана, кома, швагро), грецької (архів, етика, ідея) тощо.

Якщо запозичення не руйнує загальної стилістичної та прагматичної канви перекладеного кіносценарію, то воно вітається у перекладі і надає колориту вихідному тексту.

1.3.9. Перефразування (Paraphrasing)

Перефразування – це посилення або пояснення значення фрагмента тексту [7].

За допомогою цього методу можемо отримати більш зрозуміле повідомлення вихідного тексту.

Крім того, перефразування може зробити текст більш природним або більш формальним.

Часто подибуємо у кіноперекладах для дитячої аудиторії.

1.3.10. Конверсійний переклад (Converse translation)

При конверсії слова, які використовуються у МО, замінюються словами МП [6]. Дехто може сплутати його з антонімічним перекладом, але антонімічний переклад змінює стверджувальний (позитивний) елемент у МО на заперечний (негативний) у МП. Конверсійний переклад не завжди змінюється в стверджувальному або заперечному аспекті, це може бути зміна питання на твердження або використання протилежного значення слова.

Сьогодні в кіноперекладі цей метод з впевненістю може посісти перше місце за використанням. Сучасний дубляж намагається найбільш влучно підібрати цікаві слова та лаконічні фрази, а для цього часто потрібно змінювати оригінальну репліку. Перекладач насамперед працює для глядачів, а тому не боїться послуговуватися конверсійним перекладом.

1.3.11. Переклад ідіом (Translation of idioms)

Ідіома – фраза або група слів, які мають унікальну форму. Її значення відрізняється від буквального [10].

Спосіб перекладу ідіоми залежить від контексту, в якому вона використовується. Існують різні стратегії перекладу, але перекладач повинен бачити, використання яких саме стратегій може допомогти читачам МП краще зрозуміти значення ідіоми. При перекладі оригінальної ідіоми перекладач спершу повинен чітко збагнути її значення та функцію. Він може змінити деякі аспекти ідіоми, щоб зберегти сенс і передати його глядачам (читачам) МП. У випадку, якщо оригінальна ідіома не має свого еквівалента у іншій мові, тоді перекладач не зобов'язаний видаляти цю ідіому зі свого тексту, але повинен коректніше передати її поняття, щоб аудиторія могла краще зрозуміти її значення [1].

Переклад ідіом у сучасному процесі дубляжу не є проблемою. Більше того, вони додають цікавинки у звучанні. В українській мові міститься достатньо відповідників до англійських ідіом, якими перекладачі активно користуються.

Практична частина

2.1 Дослідження англо-українського перекладу фільму «Джокер»

2.1.1 Конверсійний переклад

1)

Оригінальний текст	Український переклад
– Would you please stop bothering my kid?	– Годі чіплятися до мого сина. [0:08:15–0:08:17]
Методи перекладу: конверсійний переклад, підстановка.	

Тут маємо приклад конверсійного перекладу. В оригінальній цитаті можемо побачити запитання, проте перекладач вирішив перекласти це у формі твердження. Але, попри це, не втратилось повідомлення, яке хотів донести сценарист. Також у цьому прикладі використовується підстановка. “Kid” можна перекласти як «дитина», але перекладач замінює його на «син». У сцені “kid” – хлопчик, тому це не помилка, а уточнення.

2)

Оригінальний текст	Український переклад
– But, Harry, what makes you think you could do that? – What do you mean? – I mean... Don't you have to be funny to be a comedian?	– Щасливчику, невже ти думаєш що зможеш? – Ти про що? – Про те... що комік смішним має бути. [0:21:47–0:21:59]
Методи перекладу: конверсійний переклад, перефразування.	

У цьому прикладі перекладач також змінює питання на твердження. “Don't you have to be funny to be comedian?” можна перекласти як «Хіба комік не має бути смішним?», але версія перекладача звучить краще. Крім того, на початку ми бачимо перефразування: “But, Harry, what makes you think you could do that?” – «Щасливчику, невже ти думаєш що зможеш?». Перекладач міг використати дослівний переклад: «Але, Щасливчику, що змушує тебе думати, що ти зможеш це зробити?».

3)

Оригінальний текст	Український переклад
– So, I know you're a comedian. You been working on any new material? You wanna tell us a joke?	– Тож, я знаю, що ти комік і працюєш над новим матеріалом. Як щодо жарту? [1:39:53–1:39:58]
Методи перекладу: конверсійний переклад.	

Знову, не запитання, а твердження: “So, I know you're a comedian. You been working on any new material?” – «Тож, я знаю, що ти комік і працюєш над новим матеріалом». Це не змінює значення цитати; однак можна було б зберегти питальну структуру речення у перекладі.

4)

Оригінальний текст	Український переклад
– Can I ask you a question?	– Є одне запитання. [1:10:39–1:10:40]
Методи перекладу: конверсійний переклад.	

5)

Оригінальний текст	Український переклад
– When you bring me out, can you introduce me as Joker?	– Коли я вийду туди, то представ мене як Джокера. [1:36:22–1:36:24]
Методи перекладу: конверсійний переклад.	

Два приклади вище показують інші варіанти конверсійного перекладу. Тут перекладач також змінює питання на твердження. Під час дослідження було виявлено багато таких прикладів. Таке перекладацьке рішення цілком виправдане, оскільки для української аудиторії стверджувальне формулювання для констатації фактів є природним. У такий спосіб перекладач жодним чином не руйнує смислового задуму оригінального фільму.

2.1.2. Антонімічний переклад

1)

Оригінальний текст	Український переклад
– Have you been keeping up with your journal? – Yes, ma'am.	– Ви не припиняли вести свій щоденник? – Ні, мем. [0:05:17–0:05:21]
Методи перекладу: антонімічний переклад.	

Ці два рядки є прикладом антонімічного перекладу. В українському перекладі бачимо зміну позитивної складової частини в оригінальному тексті на заперечну. Перекладач зробив зміну в першому рядку, в результаті другий рядок також потрібно було змінити. “Have you been keeping up with your journal?” міг би звучати: «Ви продовжували вести свій щоденник?». І відповідь була б: «Так, мем».

2)

Оригінальний текст	Український переклад
– It's okay. I'm a good guy.	– Все гаразд. Я не злодій. [0:53:34–0:53:35]
Методи перекладу: антонімічний переклад.	

У цій сцені головний герой – Артур Флек – намагається пояснити, що він не погана людина. Тут перекладач використовує антонім: «Все гаразд. Я не злодій», тоді як буквальний переклад звучить: «Все гаразд. Я хороший хлопець». Проте варіант перекладача є адекватним.

3)

Оригінальний текст	Український переклад
– You shoulda listened to your mother.	– Шкода, що не слухався маму. [1:00:24–1:00:26]
Методи перекладу: антонімічний переклад.	

Цей приклад ілюструє ситуацію, коли Мюррей насміхається над Артуром. В оригінальному тексті маємо твердження: “You shoulda listened to your mother”. Але перекладач використав антонімічний переклад: «Шкода, що не слухався маму». Він (перекладач) міг перекласти це як «Слід було послухатись маму».

2.1.3. Ідіоми та колокації

1)

Оригінальний текст	Український переклад
– What is this world coming to?	– Куди котиться цей світ? [0:01:09]
Методи перекладу: переклад за допомогою ідіоми.	

Артур скаржиться на ситуацію у світі, стверджує, що всі божевільні. Тут використовується колокація “come to”.

2)

Оригінальний текст	Український переклад
– He’s going out of business, for God’s sake, Arthur.	– Чуваки збанкрутіли, а тут ще й ти, Артур. [0:18:16–0:18:18]
Методи перекладу: перефразування, колокації.	

Ця цитата належить начальнику Артура, коли той нарікає на вивіску, яку, як він думає, вкрав Артур. Він говорить, що власник вивіски у скрутному становищі. У цій цитаті можемо зустріти словосполучення “go out of business”. Її можна перекласти як «вийти з бізнесу», але у цьому контексті перекладач використовує слово «збанкрутіли». Крім того, можемо зіткнутися з перефразуванням. Перекладач змінює другу частину речення, що можна перекласти як: «Заради всього святого, чуваки збанкрутіли, Артур». Також в оригінальному тексті маємо “he”, але в українському перекладі бачимо «чуваки».

3)

Оригінальний текст	Український переклад
– Last time, I ended up taking it out on some people. I thought it was gonna bother me, but it really hasn’t.	– Я не стримався та дав волю гніву. Гадав замучить сумління, проте серце не крається. [1:11:10–1:11:18]
Методи перекладу: переклад ідіоматичний, перефразування, опущення.	

Тут маємо колокацію “take it out”. Більше того, спостерігаємо приклади перефразування та опущення. Цитата: “I thought it was gonna bother me, but it really hasn’t” перекладається як: «Гадав замучить сумління, проте серце не крається», хоча дослівний варіант перекладу звучить як: «Гадав, це мене турбуватиме, але ні». Також, перекладач опускає фразу “Last time”, в якій вказується час дії.

2.1.4. Заміна

1)

Оригінальний текст	Український переклад
– Another day in chuckle town.	– Новий день у ха-ха ленді. [0:15:50]
Методи перекладу: заміна, запозичення.	

У цьому прикладі використано заміну і запозичення. “Another day” перекладено як «Новий день», також це можна перекласти як «Інший день». Він замінив слово «інший». Крім того, слово “town” перекладено як «ленд». В українській мові маємо еквіваленти, такі як місто, містечко.

2)

Оригінальний текст	Український переклад
– Here’s a guy who thinks if you just keep laughing, it’ll somehow make you funny.	– Цей кадр думає, що тупо іржати, то можна проканати за смішного. [0:59:44–0:59:48]
Методи перекладу: заміна.	

Цей приклад ілюструє дивовижну роботу перекладача. Перекладач замінює слово “guy” на «кадр». Він міг легко використовувати слово «хлопець», але своїм вибором перекладач додав трохи гумору. Також бачимо стилістично забарвлені слова, такі як: «тупо» і «проканати». Додавання слів, які використовуються в повсякденному житті українців, робить фільм більш цікавим і смішним.

3)

Оригінальний текст	Український переклад
– Put ‘em in a room, let ‘em sit there and talk until they get it over with. 24 hours, 48 hours, how long it takes.	– Зачинити їх у кімнаті, щоб сиділи там, і думали що робити. На добу чи дві, на скільки знадобиться. [0:01:11–0:01:16]
Методи перекладу: заміна, переклад ідіоматичний.	

Тут маємо словосполучення “24 hours” і “48 hours”. Перекладач вирішив замінити його українським словом «доба». Він міг легко використати дослівний переклад. До того ж, бачимо ідіому “get it over with”, що означає «покінчити з цим», але вона перефразована у «думали що робити». Таке рішення збагачує переклад.

4)

Оригінальний текст	Український переклад
– You’re in the wrong apartment. Your name’s Arthur, right? You live down the hall.	– Ви дверима помилились. Вас же звуть Артур, так? Ви живете поруч. [1:17:33–1:17:44]
Методи перекладу: заміна, перефразування.	

Перший рядок є прикладом перефразування: “You’re in the wrong apartment” – «Ви дверима помилились». Дослівний переклад: «Ви не в тій квартирі», але варіант перекладача адекватніший. Фраза “down the hall” замінена на «поруч»; також може бути перекладена як «далі по коридору».

2.1.5. Перефразування і опущення

1)

Оригінальний текст	Український переклад
– Why would I keep his sign? – How the fuck do I know? Why does anybody do anything?	– Нащо мені той плакат? – А мені звідки знати? Я що, екстрасенс? [0:18:18–0:18:25]
Методи перекладу: перефразування, опущення.	

Це діалог Артура з його керівником (шефом). Шеф думає, що Артур вкрав вивіску їхніх клієн-

тів. Перекладач перефразував перший і останній рядок. У першому рядку він змінює слово “his” на «той» і питання “Why does anybody do anything?” на «Я що, екстрасенс?». До того ж перекладач опускає лайливе слово “fuck”, хоча тут доречно було б його використати. Це б додало драматизму.

2)

Оригінальний текст	Український переклад
– You can say that again, pal.	– Краще б і я не сказав. [1:00:43–1:00:44]
Методи перекладу: перефразування, опущення.	

Цитата належить Мюррею, коли він почув кумедну фразу від Артура. В оригінальному тексті сценаристи показали, що оповідач хоче почути більш кумедні фрази, але перекладач вирішив перефразувати його і змінити весь сенс цитати: «Краще б і я не сказав». Також перекладач опускає слово “pal” (дослівно: друже), що додає дружню атмосферу. Таке рішення зумовлене часо-вою рамкою.

3)

Оригінальний текст	Український переклад
– Were you following me today? I thought that was you. I was hoping you’d come in and rob the place.	– Ти що за мною стежив? Я так і знала. Думала ти прийдеш мене грабувати. [0:27:08–0:27:22]
Методи перекладу: перефразування, опущення.	

Сусідка Артура – Софі – звинувачує його в тому, що він за нею слідкує. Тут перекладач опускає слово “today”, яке показує час дії. Другий рядок перефразовано, він має звучати: «Я думала це був ти». Оригінальний рядок “I was hoping you’d come in and rob the place” висловлює надію, але в українському перекладі він звучить більше як гадка (ідея).

4)

Оригінальний текст	Український переклад
– You’re serious, aren’t you? You’re telling us you killed those three young men on the subway? And why should we believe you? – I got nothing left to lose. Nothing can hurt me anymore.	– Одну хвилинку. То ти кажеш, що убив тих юнаків у метро? І чому ми маємо вірити тобі? – Мені нічого втрачати. Ніщо вже мене не обмежує. [1:41:51–1:42:05]
Методи перекладу: перефразування, опущення, конверсійний переклад.	

Це діалог Артура і Мюррея. У фільмі Артур вбиває трьох чоловіків, оскільки вони поводити себе агресивно по відношенню до головного героя. У цьому діалозі перший рядок повністю перефразовано: «Одну хвилинку». Перекладач навіть уникнув запитання. Отже, тут бачимо частковий конверсійний переклад. Дослівний переклад звучав би: «Ти серйозно, чи не так?». У другому

рядку маємо упушення слова “us”, яке показує до кого ставилося питання. “Nothing can hurt me anymore” перефразовано як «Ніщо вже мене не обмежує»; перекладач змінює слово “hurt”, що тут означає «ранити», на «обмежує». Він змінює значення фрази і, у такий спосіб, змінює акценти оригінального висловлювання з емоційно забарвленого на частково нейтральне.

2.1.6. Демінутивні суфікси (Пестлива форма)

Оригінальний текст	Український переклад
– Momma, time to wake up and go to bed.	– Мамо, час вставати та йти спатки. [0:46:57–0:47:00]
Методи перекладу: використання демінутивних суфіксів.	

Демінутивні суфікси – це група літер, які вживаються для передачі основного значення слова з відтінком зменшеності та пестливості і близьких почуттів. В англійській мові не має так багато демінутивних суфіксів, як в українській. Українська мова дозволяє перетворити майже кожне слово з використанням демінутивів, натомість англійська мова цього позбавлена. У прикладі маємо слово «спатки». Для фрази “go to bed” перекладач міг обрати інший переклад – «йти спати», але використав слово зі зменшувальним суфіксом. Можливо, він використав цей варіант, оскільки слова належать Артуру, коли той розмовляє зі своєю матір’ю, тож так зумів показати любов між матір’ю та сином.

Висновок. У дослідженні представлені 20 фрагментів/діалогів з фільму, які згруповані таким чином: конверсійний переклад, антонімічний переклад, ідіоми та колокації, заміна, перефразування та опущення, демінутивні суфікси. У деяких прикладах було використано більше одного методу перекладу.

Теоретичну складову частину присвячено основним аспектам аудіовізуального перекладу. Крім цього, виділено три моделі перекладу, а саме дублювання, субтитрування та закадровий переклад (іншими словами, озвучення). Представлено визначення всіх трьох моделей за Хорхе Діас-Сінтасом, згаданих у праці «Переклад сьогодні». Коротко висвітлено процес дубляжу в західноєвропейських країнах. Також виділено основні методи перекладу, які використовувались в аудіовізуальному перекладі фільму «Джокер», та наведено їх визначення для кращого розуміння дослідження.

Практична складова частина засвідчила, що перекладач не цурався використовувати згадані методи. Більше того, він застосовував їх напрочуд влучно. Всі наведені варіанти перекладу є адекватними. Представлені фрагменти показують, що в багатьох випадках залучено конверсійний пере-

клад та перефразування – це пов’язано з відмінностями у граматичних конструкціях англійської та української мови.

Перспектива дослідження полягає в подальшому вивченні розвитку якості дублювання інших повнометражних фільмів у світлі новітніх теорій кіноперекладу. Наведені в роботі варіанти перекладу можна залучити до роботи над іншими кінопроектами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Artiukh A. O. Classification of Translator’s Mistakes in the Movie for the Ukrainian Audience. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Київ, 2015. № 5. С. 9–15.
2. Chaume F. Dubbing Practices in Europe: Localisation Beats Globalisation. *Linguistica Antverpiensia, New Series – Themes in Translation Studies*. 2007. № 6. С. 203–217.
3. Chiaro D. Audiovisual Translation. *The Encyclopedia of Applied Linguistics*. Оксфорд, 2012. DOI: <https://doi.org/10.1002/9781405198431.wbeal0061>
4. Diaz Cintas J. Audiovisual Translation in the Third Millenium. *Translation Today: Trends and Perspectives* / за ред. G. Anderman, M. Rogers 2003. С. 192–204.
5. Klaudy K. Compensation in Translation. *LINCOM* / за ред. P. Szatmari, D. Takacs. Мюнхен, 2008. С. 163–175.
6. Maskaliuniene N. Converses and Antonyms in Translation. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2016. № 231. С. 19–24.
7. Newmark P. A Textbook of Translation. Гонконг : Shanghai Foreign Language Education Press. 1988. 292 с.
8. Phillips T., Silver S. Joker: An Origin (Movie Script). URL: <https://imsdb.com/scripts/Joker.html>
9. Wang L., Wang Sh. A Study of Idiom Translation Strategies between English and Chinese. *Theory and Practice in Language Studies*. 2013. № 9 (3). С. 1691–1697.
10. Сидорук Г. І. Вступ до перекладознавства : навчальний посібник (англійською мовою). Київ : НУБіП України, 2016. 320 с.

REFERENCES

1. Artiukh, A. O. (2015). Classification of Translator’s Mistakes in the Movie for the Ukrainian Audience. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy “Kyivskyi politekhnichnyi instytut”*, 5, 9–15.
2. Chaume, F. (2007). Dubbing Practices in Europe: Localisation Beats Globalisation. *Linguistica Antverpiensia, New Series – Themes in Translation Studies*, 6, 203–217. <https://doi.org/10.52034/lanstts.v6i.188>
3. Chiaro, D. (2012). Audiovisual Translation. *The Encyclopedia of Applied Linguistics*. Oxford. <https://doi.org/10.1002/9781405198431.wbeal0061>
4. Diaz, Cintas J. (2003). Audiovisual Translation in the Third Millenium. In G. Anderman, M. Rogers (Eds.), *Translation Today: Trends and Perspectives* (pp. 192–204). Multilingual Matters Ltd.
5. Klaudy, K. (2008). Compensation in Translation. In P. Szatmari, D. Takacs (Eds.), *LINCOM* (pp. 163–175).
6. Maskaliuniene, N. (2016). Converses and Antonyms in Translation. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 231, 19–24.
7. Newmark, P. (1988). *A Textbook of Translation*. Shanghai Foreign Language Education Press.
8. Phillips, T., Silver, S. (2018). Joker: An Origin (Movie Script). URL: <https://imsdb.com/scripts/Joker.html>
9. Wang, L., Wang, Sh. (2013) A Study of Idiom Translation Strategies between English and Chinese. *Theory and Practice in Language Studies*, 3 (9), 1691–1697.
10. Sydoruk, H. I. (2016). *Vstup do perekladoznavstva: navchalnyi posibnyk (anhliiskoiu movoiu)*. Kyiv : NUBiP Ukrainy.